

Priljeno: 04.04.2013.

Iskustvo iz prakse

UDK: 371.233

KO SE »UPORABNO ZNANJE« SREČA S TERENOM – POPOTOVANJE PO KOBARIŠKEM

Avtorica: Dr. Natalija Mihelčić, prof.

Institucija: OŠ Stopiče, Stopiče 37, 8322 Stopiče

E-naslov: natalie.mihelcic@gmail.com

POVZETEK

Pričujoči prispevek pojasni uporabo podatkov v času učenčevega usvajanja znanja na terenu, na prostem, kjer so zgodovinski podatki dobili obliko »žive« podobe preteklega dogajanja. Terensko delo je bilo izvedeno ob dnevu dejavnosti na Kobariškem, zasnovano na podlagi spoznavanja in izkustva zgodovinskih dogodkov na terenu. Učenci 9. razredov, bilo je 31 učencev, so na podlagi omenjenega spoznavali zgodovinske dogodke na Kobariškem z uporabo vodenega ogleda po kobariškem muzeju, kostnice in ogleda mlekarne/sirarne.

Terensko delo je vključevalo reševanje različnih nalog po težavnosti, ki so zajemale različne taksonomske stopnje. Poleg enostavnejših nalog, ki so od učencev zahtevali priklic podatkov, jih razumeti in uporabiti, so učenci reševali tudi naloge, vezane na analizo in sintezo pridobljenega znanja. Ključno vlogo je imel avdio-vizualni aspekt, ki je izboljšal usvajanje podatkov.

Po končanem terenskem delu je bil opravljen anketni vprašalnik, ki se je navezoval na izvedbo in organizacijo terenskega dela. Anketni vprašalnik je pokazal veliko zadovoljstvo učencev ter bil uporabljen pri interpretaciji uspešnosti pri sodelovanju s starši.

Zbiranje, obdelava in interpretacija vsebinskih podatkov so pokazali izboljšanje pedagoškega procesa. To se je pokazalo pri uspešnem reševanju pisnih nalog in ustnem ocenjevanju znanja. Primer slednjega navajam naloge, ki se je navezovala na potek soških bitk. Učenci so na podlagi spomina vodičeve razlage in reliefnega prikaza bitk uspešno in hitrejšje usvojili omenjeni standard znanja, kot bi ga po klasični učni obliki.

Ključne besede: terensko delo, medpredmetno povezovanje, uporaba podatkov, vizualna predstava.

UVOD

Poučevanje zgodovine je bilo od nekdaj zelo zanimiva, izzivalna in hkrati dovolj zahtevna naloga učiteljev zgodovinarjev, saj je le-ti morali (naj bi) že tako dolgočasno zgodovinsko temo predstaviti učencem na njim primeren in razumljiv način. Mnogokrat poučevanje zgodovinske tematike poteka po starih, klasičnih načinih poučevanja, pri kateri gre zgolj za frontalno obliko poučevanja določene zgodovinske tematike. Rutina pri tovrstni uri pouka zgodovine zaradi njene uporabe postane nekaj čisto običajnega (za učence) in temelji zgolj na dveh metodah. Klasična ura sicer ponuja poslušalcu – učencu veliko informacij in podatkov, pri tem pa ne spodbuja njegovo aktivnost med poukom, kot je to običajno pri pouku medpredmetnega povezovanja, kjer pasivnost učencev (lahko) postane aktivnost. Posodobljeni učni načrti za zgodovino podajajo množico (porajajočih) se zamisli in osnutkov za terensko delo (tudi za medpredmetno povezovanje) zgodovine z ostalimi osnovnošolskimi predmeti, obenem pa nudijo dovolj širok »manevrski« prostor za različno izvedbo poljubne zgodovinske tematike. Spodbujanje, vse večja vpeljanost terenskega dela v šolski pouk in neprestano izvajanje slednjega so v nekaterih šolah postala že ustaljena praksa, vsakdanjik življenja učiteljev. Terensko delo, ki ga danes izvajajo nemalokateri učitelji, predvsem v okviru dnevov dejavnosti, je dobrodošla oblika poučevanja, nad njegovim izvajanjem so posebno navdušeni učenci, v katerem vidijo priložnost in možnost drugačnega pouka, kot so ga vajeni v učilnici. Tovrstno delo odpira številna vprašanja in ponuja različne metode in pristope, njegov osnovni cilj pa ostaja enak, usvojitve tematske vsebine na lažje dostopen in fleksibilen način na podlagi vizualnega in izkušnjskega doživljanja. Učilnica kot učni prostor poučevanja se pri terenskem delu prestavi v živi svet, v prizorišče dogajanja in dožemanja sveta okoli posameznika/skupine. Postane prizorišče multifunkcionalnega in vsestranskega dogajanja, ki si kaže v več segmentih. Pri izvajanju tovrstnega dela šolskega pouka je včasih obstajalo stereotipno mišljenje, da je terensko delo značilno (samo) za naravoslovne predmete, danes pa je izvedba terenskega dela postala domena tudi ostalih šolskih predmetov. Zanimivo je dejstvo, da terensko delo ponuja drugačne možnosti za potek obravnave tematskih šolskih vsebin, obenem pa učenca postavlja v središče dogajanja na terenu, lahko ga postavi tudi v drugo časovno obdobje. Prostor in okolica pokrajine postaneta osrednji prostor za krepitev učenčevega samostojnega učenja ter dela, hkrati pa mu omenjeni pristop bogati njegove »šolske« izkušnje v pokrajini. Pri tem je potrebno poudariti, da terensko delo ne pomeni učenja tematske vsebine zgolj enega šolskega predmeta, temveč je splet več vsebin različnih šolskih predmetov. Istočasno usvajanje več različnih vsebin poznamo kot medpredmetno povezovanje, njena uporaba pri terenskem delu pa je zagotovo nepogrešljiva. In zakaj je (lahko) medpredmetno povezovanje pravilna odločitev učitelja/profesorja? Po pisanju Barbare Sicherl Kafol, je medpredmetno povezovanje koristno, ker pri učencu »spodbuja samostojno, aktivno pridobivanje učnih izkušenj« (Sicherl Kafol, 2010: 50 – 61), Barica Marentič Požarnik pa pravi, da tovrstna oblika poučevanja »predstavlja eno izmed oblik reševanja (življenjskega) problema, ki zahteva čas in usposobljenost učiteljev« (Marentič Požarnik, 2000: 87), saj se z razvijanjem različnih strategij mišljenja in povezovanja povečata kakovost in trajnost pridobljenega znanja, tudi na

terenu. Z vidika profesorja/učitelja pa medpredmetno povezovanje hkrati predstavlja izziv, posebno pri terenskem delu, doseganje zastavljenih ciljev, predvsem pa razširitev in poglobitev lastnega znanja. Znanje, trajno usvojeno tekom medpredmetnih povezav in izkustvenega učenja pri terenskem delu, ostaja podlaga za nadaljnjo nadgradnjo, zlasti pa je pri tem pomembno »miselno orodje«, s katerim tako učenci kot učitelji povečajo in podkrepijo svojo vednost o izbrani učni vsebini.

NAČRTOVANJE TERENSKEGA DELA IN NJEGOVA IZVEDBA

Sodobni pristopi poučevanja narekujejo uporabo različnih metod in tehnik, ki naj bi omogočile boljši pretok informacij in podatkov pri učnih vsebinah, hkrati pa veljale kot del »motivacijskega« pristopa v učno temo, ki zaradi svoje »drugačnosti« pritegne učenčevu pozornost. Zagotovo drži trditev, da terensko delo za učenca pomeni nekaj povsem »novega in neklasičnega«, in mu ponuja drugačen način pogleda na usvajanje učne tematike. Diverziteteta, ki se pojavi pri tem, je odlična spremljevalka terenskega učnega procesa, podprtega z obilico osebnih in neosebnih elementov, ki jih v terensko delo vnese sam učitelj kot organizator, na sooblikovanje učnega procesa pa vplivajo (ne)posredno tudi drugi nešolski dejavniki oz. deležniki, kot so kulturne ustanove in posamezniki, na poslednji tudi sama pokrajina. Kot sooblikovalka in sokordinatorica je kulturna ustanova, v tem primeru muzej, pri izvajanju terenskega dela pri zgodovini izredno pomembna, saj poleg pokrajine kot fizičnega prostora le-te s svojim drugačnim načinom prikazovanja dogodkov in dogajanja dopolnjuje terensko delo. Seveda moramo upoštevati, da je odločitev o vključitvi kulturne ustanove v izvajanje terenskega dela popolnoma avtonomna učiteljeva domena, neodvisna od drugih. Zagotovo pa je vključitev in sodelovanje s kulturno ustanovo dobrodošla med naborom številnih ponudb, ki na terenu lahko pripomorejo k boljši fleksibilnosti in elastičnosti poučevanja. T. i. multifunkcionalnost terenskega dela se kaže ne samo v poučevanju na »odprtem« prostoru, temveč tudi v učenčevem opazovanju pokrajine, dožemanju in razumevanju vzrokov ter posledic, v celostni medpredmetni povezavi vsebin in sovplivanju različnih dejavnikov na posamezne elemente v pokrajini, spoznavanju raznih pogledov na dožemanje (predvsem gre za osebne pripovedi prebivalstva), pri tem pa se krepijo učenčeve različne sposobnosti.

Terensko delo kot metoda poučevanja učne snovi v pokrajini je postalo dober primer učne prakse, prenesene v »živi« prostor. To postaja vse bolj bližje učenčevemu razumevanju in lažji dostopnosti učne snovi.

Na Osnovni šoli Stopiče je terensko delo sestavni del poučevanja in pedagoškega procesa, pogosto izvedenega ob dnevih dejavnosti. Tudi pri pouku zgodovine se tovrstna oblika poučevanja uporablja kot ena izmed metod, in sicer letošnja izvedba metode terenskega dela je potekala pri devetošolcih na temo prve svetovne vojne na Slovenskem s poudarkom o vojaškem dogajanju na soški fronti. Zaradi izredno pestre muzejske ponudbe lokalnega muzeja o poteku in slikovitem prikazu življenja na Slovenskem med prvo svetovno vojno in vojaškem dogajanju na soški fronti, z bogatimi muzejskimi zbirkami in muzealijami je Kobarid s Kobariskim muzejem postal primeren »učni

prostor« za izvedbo terenskega dela. Danes muzeji predstavljajo pomemben element pri odkrivanju in raziskovanju preteklosti (domačega) kraja, predvsem pa njihovo poslanstvo o zbiranju, arhiviranju, restavriranju, konserviranju, razstavljanju in posredovanju informacij širši publiki pomeni neprecenljivo zakladnico zgodovinskih virov in znanja. Učitelji zgodovine se zavedamo, kako pomembna je muzejska ustanova pri poučevanju zgodovine v šoli, še posebej, kadar naletimo na zgodovinsko tematiko, ki je učencem (nekoliko) težje doumljiva in razumljiva. Toda glede na načrtovanje pouka pri samem predmetu in drugih dejavnosti postane obisk muzeja odveč, včasih tudi nepotreben, saj »bomo vse predelali kar v šoli« postane kazalec nepotrebne dela za učitelja, čeprav temu ni vedno tako. Prav muzej ponuja veliko dejavnosti za učence, posebno v današnjem času, ko je pedagoška dejavnost postala ene izmed pomembnih muzejskih dejavnosti. Prav je, da se učenci tekom svojega osnovnošolskega izobraževanja seznanijo z muzejsko dejavnostjo, posebno pa pri zgodovini. Obisk muzeja zahteva temeljito pripravo učitelja, ki želi učence popeljati v omenjeno ustanovo. Njegova priprava in organizacija sta zelo pomembni pri izvedbi obiska, saj učitelj mora natančno in temeljito definirati in izraziti, katere muzejske zbirke si želi ogledati z učenci, s katerimi (dodatnimi) dejavnostmi želi učencem posredovati dodatna praktična ali/in teoretična zgodovinska znanja, na kakšen način želi, da učenci spoznavajo preteklost ter katere učne cilje želi posebej izpostaviti pri obisku muzeja. Pri tem je pomoč muzejskega pedagoga zelo dobrodošla, saj kot pravi Cirila Trampuš, *je ena izmed njegovih nalog tudi svetovanje učiteljem in vzgojiteljem ...* (Trampuš, 1998: 13), saj na podlagi poznavanja muzejskega dela »z njegovo ponudbo seznanjajo ter navdušujejo mlade za spoznavanje kulturnih vrednot (Trampuš, 1998: 13). Strokovna podkovanost, organiziranje različnih muzejski dejavnosti, med katere sodi tudi vodstvo in delavnice za učence, so pomembne naloge muzejskega pedagoga, ki mora v skladu z učnimi načrti bodisi osnovnošolskega ali/in srednješolskega izobraževanja pripraviti in izvesti učno uro v muzeju. Ne smemo pozabiti, da tovrstno delo muzejskega pedagoga ni enostavno in preprosto, v obsegu muzejskega dela je pedagoška dejavnost danes izredno pomemben in ključni element pri spoznavanju in širjenju tako lokalne kot nacionalne kulturne identitete. Nedvomno je, da je muzejsko pedagoško delo ena izmed učnih oblik, s katerimi lahko učencem približamo zgodovino preteklega časa, jih postavimo v obdobje, ko zgodovinska dejstva dobijo podobo realne in žive prezentacije ali kot pravi Lidija Tavčar, da »predmet fascinacije niso več razstavljeni eksponati, ampak sredstva njihove prezentacije« (Tavčar, 2003: 182). Seveda je potreba po ustrezni predstavitvi zgodovinske tematike osnovna oz. nujna, kar pomeni, da je potrebno učno snov na razstavah vsebinsko prilagoditi učnim potrebam in sposobnostim učencev.

Po ogledu Kobariškega muzeja je sledil še ogled kostnice ter sirarne/mlekarne Planika, ki je s svojo nadvse zanimivo predstavitvijo mlekarskega muzeja in demonstracijo priprave masla, kot ga izdelujejo v mlekarni, popolnoma navdušila devetošolce. Izvedba terenskega dela je potekala v večih fazah, ki je zajemala tako učiteljevo kot učenčevo pripravo. Slednja je slonela na obravnavi učne snovi na predpisano zgodovinsko tematiko, pri njeni obravnavi pa je bila vzporedno izvedena tudi priprava oziroma seznanitev učencev o poteku dela in njihovih učnih obveznostih na terenu. Priprava učitelja je bila nekoliko bolj kompleksnejša. Okvirni načrt in priprava sta temeljili na temeljiti preučitvi

pokrajine, zbiranju informacij o muzejski in turistični ponudbi kraja, vzpostavitvi stikov z zelenima ustanovama ter naposled tudi pripravo delovnega materiala in učnih listov za učence. Omenjeni akcijski načrt je vključeval tudi organizacijsko in časovno plat izvedenega terenskega dela, ki je predvidel trajanje dneva dejavnosti v obsegu petih do šestih ur aktivne dejavnosti učencev. Terensko delo je bilo predvideno kot ponovitev zgodovinske vsebine o že obravnavanih dejstvih o prvi svetovni vojni, poglobitvi nekaterih vsebin, vezanih na omenjeno vojno in fronto ter spoznavanje in usvajanje novih znanj. Načrtno zasnovano terensko delo je deloma vključevalo tudi interdisciplinarno delo in medpredmetno povezovanje. Slednje se je pokazalo pri vključevanju manj obsežnih in kratkih vsebin s področja geografije, naravoslovja in tudi gospodinjstva.

V fazi priprave terenskega dela pri pouku zgodovine je bilo potrebno pripraviti in uskladiti vsebino terenskega dela s cilji učnega predmeta. Opredelitev učnih ciljev za predmetno področje je zajemala temeljne cilje vsebine zgodovine, ki opredeljujejo, da učenci spoznajo razlog(e) za odprtje soške fronte v alpskem visokogorju, potek in intenzivnost soških bitk, življenje vojakov na fronti in prebivalcev v zaledju omenjene fronte, oskrbo s prehrano in opremo, zdravniško oskrbo, razumejo pomen »čudeža pri Kobaridu« leta 1917 ter ovrednotijo pomen kostnice za slovensko in italijansko zgodovino. Kot dopolnilna dejavnost terenskega dela je predstavljal obisk sirarne/mlekarne, kjer so se učenci podrobneje seznanili s pridobivanjem mlečnih izdelkov, se sami preizkusili v pridelovanju masla in spoznali pomembnost mlekarne za Kobarid in Kobariško, v evropskem merilu pa tudi za Slovenijo in tujino. Nova usvojena znanja na terenu so pomenila ponovitev, hkrati pa tudi nadgradnjo že obravnavane zgodovinske tematike po klasični učni metodi, medtem ko je obisk kostnice in mlekarne za učence pomenil sveženj novih znanj, ki so bila vse do obiska omenjenih stavb, slabše poznana, za nekatere tudi neznan.

IZ ŠOLSКИH PROSTOROV NA TEREN – OD SOŠKE BITKE V »MINIATURNI« PREDSTAVITVI DO PROSTRANSTEV KOBARIŠKIH PLANIN

Po temeljiti tehnični in organizacijski pripravi, pregledu literature in virov, strokovni zamisli o poteku terenskega dela ter časovni njegovi razporeditvi se je popotovanje po Kobariškem pričelo v zamišljenem in načrtovanem scenariju. Terensko delo se je po nekajurni poti z Dolenjske pričelo z dopoldanskim prihodom v Kobarid. Začetna faza dela na terenu se je pričela z obiskom in ogledom muzejskih zbirk v Kobariškem muzeju. Ta je s svojo stalno razstavo o prvi svetovni vojni in soški fronti upravičila množični obisk svojih zbirk in svoje poslanstvo, s katerim uresničuje in pripomore k razumevanju vojaškega dogajanja v slovenskem Posočju.

Učenci Osnovne šole Stopiče so si v sklopu muzeja pod vodstvom vodiča ogledali celotno zbirko stalne razstave, katero dogajanje v času prve svetovne vojne predstavlja del kobariške zgodovine, prikazane in razstavljene v 13 razstavnih prostorih muzeja. Pot v leto 1915, v čas odprtja soške fronte na Slovenskem, jih je vodila na ogled prve zbirke v »Krnsko sobo«. V njej je prikazan kratek časovni pregled dogodkov na celotnem ob-

močju omenjene obrambne linije v alpskem visokogorju, dogodki na njej so predstavljeni od začetka vojaškega bojevanja do zaključnih vojaških operacij ob reki Soči. Osrednji eksponat sobe je maketa Krnskega pogorja z Batognico, na katerem je vsakodnevno in večurno vojskovanje povzročilo prelivanje krvi slehernega vojaka, ki je bil poslan na bojno črto. Eden izmed italijanskih vojakov, Virgilio Bonamore, vpet v metež silovitih napadov, je 26. julija 1915 v svoj dnevnik zapisal: »Ob sedmih se odpravimo na pohod proti skrajnemu grebenu Krna, ki ga sedaj naši, zato ker je prepojen s krvjo, imenujejo Monte Rosso«. ¹ Osebni vtis vojaka je na učencih pustil poseben pečat grozovitih tegob številnih vojakov, poslanih v srž ognjevitih spopadov. Nazoren prikaz potekov vojaških spopadov in maketa Krnskega pogorja z označenimi vojaškimi potmi slovenskih in italijanskih vojakov sta pripomogli k boljši učenčevi predstavljenosti krutih naravnih pogojev na fronti.

Nadaljnja »muzejska« pot po sledovih slovenske vojne zgodovine v začetku 20. stoletja je vodila v »Belo sobo«, v kateri so s številnimi fotografijami, razstavljenimi predmeti in odlomki iz dnevnika italijanskega vojaka prikazani boji in trpljenje mnogih vojakov, ki so nad 2000 metri doživljali grozote prve svetovne vojne. Prikaz fotografskega in drugega gradiva je slikovito in zelo nazorno pokazal, kakšno je bilo življenje vojakov v najhujših trenutkih njihovega življenja, številni razstavni predmeti, najdeni ali podarjeni muzeju pa so potešili radovednost devetošolcev po zgodbah izza bojnih črt soške fronte. Sledil je ogled »Sobe zaledja«, kjer je bilo na kratko predstavljeno dogajanje v bližnjih in nekoliko oddaljenih naselij od frontne črte. Tu je kopica razstavnih predmetov, od zdravstvenih pripomočkov, uporabe alkohola kot analgetika za blaženje bolečin pri operacijah do kopanja v hladni reki Soči in različnih načinov oskrbe z živilskimi, tehničnimi in drugimi pripomočki pritegnila zanimanje za podrobnejši opis življenja vojakov in civilnega prebivalstva, postavljena vprašanja učencev, kot so bila »Kaj so uporabljali za lajšanje in prenašanje bolečin pri operacijah?, Katere medicinske instrumente so uporabljali pri operacijah?, Kako so lahko hodili po debeli snežni odeji?« in podobno pa so odrazila povečano zanimanje za tovrstni del socialno-vojaške tematike tistega časa. O grozotah, nečloveškemu trpljenju in življenju neposredno na soški fronti je prikazala »Črna soba«, polna osebnih izpovedi vojakov, napisi na vratih zapora, številni portreti alpinov, krnsko kamenje in druge muzealije. Zaključnemu delu razstave je sledil ogled številnih muzealij, zemljevidov in napisov ter multimedijske projekcije, med njimi tudi izdelanega reliefa Zgornjega Posočja s prikazi odločilne bitke na omenjenem območju, ki je podrobneje prikazala in opisala stanje in razmere v noči na odločilno bitko tedanjega časa, bitko za Kobarid. Izdelani relief z natančnimi markacijami poti slovenske in italijanske ter avstro-ogrske vojske kaže na (več)struktarno in dobro načrtovano vojaško akcijo in organizacijo na obeh straneh vojaških taborov, hkrati pa izredno dobro vizualno predstavitev poteka bitke za Kobarid, znane kot »čudež pri Kobaridu, ki učencem olajša težavnejšo predstavo o njenem kronološkem in organizacijskem poteku ter pripomore k boljšemu in preprostejšemu razumevanju dogajanj na soški fronti. Posebno priljubljena in zanimiva za učence je konstrukcija kaverne, v katerih so v času bojevanja bivali vojaki v nemogočih in težkih naravnih razmerah. Soba s konstrukcijo kaverne je s pomočjo

¹ Napise je vzeta iz dnevnika italijanskega vojaka, razstavljenega na razstavi ([URL://http://www.kobariski-muzej.si/slo/razstave.html](http://www.kobariski-muzej.si/slo/razstave.html), citirano: 8. 3. 2012).

avdio-vizualnega aspekta približala trenutek slehernega vojaka na soški fronti, poseben efekt na učence pa je imelo pismo neznanega vojaka svojemu očetu, ki je zapisal sledeče: »Dragi oče! ... Nisem več na Krasu. Kot sem že pisal mami, sem bil v zaledju fronte ob spodnji Soči. Le za kratek čas desetih dni. Sedaj sem že skoraj mesec dni v Zgornjem Posočju, na tistem znanem višavju, ki smo ga med zadnjo ofenzivo osvojili. V borbah se je naša brigada dobro obnesla...«.² Izsek pripovedi vojaka z zvočnim ozadjem ponarodele furlanske pesmi »*Stellutis alpinis*« je med učenci ustvaril posebno vživljanje v vlogo vojakov in jih spodbudil k razmišljanju o človeških stiskah na obeh straneh bojne črte. Ogled Kobariškega muzeja se je zaključil z ogledom kratke multimedijske projekcije, ki pripoveduje o zaključnih bojih ob reki Soči.

Po končanem ogledu Kobariškega muzeja, kjer so učenci dobili tudi promocijsko gradivo o muzeju, je sledil obisk lokalne sirarne/mlekarne Planika v bližnji okolici muzeja. V okviru mlekarne Planika, ki se ponaša z večstoletno tradicijo posoškega sirarstva, sodi tudi Muzej sirarstva s stalno zgodovinsko-etnološko razstavno zbirko Od planine do Planike. V njem so si učenci ogledali razstavne panoje in multimedijsko projekcijo o dediščini planinskega pašništva in razvoju sirarstva, na osnovi katere je nastala današnja mlekarina. Osrednji del razstavne zbirke predstavlja planinski stan z vso potrebno opremo za predelavo mleka v sir, ki se še danes uporablja na kobariških planinah. Da so se učenci preizkusili v predelavi mleka v mlečne izdelke, so nekateri med njimi pozornost prislunili ponazoritvi in nato poprijeli za leseno orodje in pripomočke, potrebne za predelavo mleka v mlečni izdelek. Prvotna demonstracija vodiča je spodbudila nekaj radovednih nadebudnežev, da so se preizkusili v omenjeni dejavnosti. Poskus in s tem pridobljena izkušnja o predelavi mleka je obogatila izkušnjsko učenje tistih, ki so se dejansko preizkusili v mlekarski dejavnosti, in tiste, ki so prisostvovali demonstraciji, ki je bila ponazorjena in dobro predstavljena. Po ogledu mlekarne in sirarne Planika je sledil še ogled italijanske kostnice na vzpetem delu Gradiča nad Kobaridom. Tišina in spokojnost v neposredni bližini italijanske kostnice sta bili več kot zgovorni dejstvi o grozotah prve svetovne vojne ter življenju na tamkašnjem ozemlju v začetku 20. stoletja. Številni napisi oseb italijanske narodnosti, katerih posmrtni ostanki so bili prineseni z okoliških pokopališč, padlih v času soških bitk, so devetošolcem prikazali in dokazali, da je vojna, ne glede na narodno in versko pripadnost, teritorij in druge karakteristike, sama po sebi grozota, velikih razsežnosti, ki ne pozna ne teritorialnih ne drugih meja. Pri ogledu kostnice so učenci imeli priložnost panoramskega pogleda na Kobarid in njegovo bližnjo okolico, ob tem pa so s pomočjo procesa opazovanja pokrajine reševali naloge, ki so se navezovale na fiziognomijo, naravno- in družbenogeografske značilnosti obiskanega naselja.

UPORABNOST PODATKOV IN REZULTATI TERENSKEGA DELA

Terensko delo, izvedeno na Kobariškem, se je izkazalo več kot smiselno, dobrodošlo in tudi uporabno. Smiselnost terenskega dela gre pripisati dejstvu, da je obisk Ko-

bariškega tematsko in učno ustrezal njegovi izvedbi, predvsem pa je učencem 9. razreda ponudil več kot samo neklasično obliko poučevanja in učenja, temveč je omogočilo, da se je uporabnost znanja, pridobljenega po standardni učni metodi v razredu, nato še na podlagi izkustvenega učenja (na terenu), izkazalo kot »orodje« za nadaljnje usvajanje učne tematike. Tu gre predvsem za to, da se je uporabnost velike količine znanja izkazala za izredno dobro popotnico pri spoznavanju in razumevanju dogodkov tistega časa, hkrati pa se je znanje zaradi razumevanja tovrstnih zgodovinskih trenutkov in prelomnic projeciralo na razumevanje in sklepanje današnjih procesov in razvoja v pokrajini, kar dokazuje spremenjena podoba pokrajine in njenih prebivalcev. Izvedeno terensko delo je na omenjenem primeru dokazalo, da je njegova smiselnost upravičena, posebej v primeru preteklega časa, od katerih dogodkov in miselnih tokov ter politične volje je bilo odvisno življenje v Kobaridu in njegovi širši okolici, tudi v današnjem času, vendar v spremenjeni obliki. Ne gre zanemariti dejstva, da se je pri terenskem delu pokazal dodaten atribut omenjene metode, in sicer medpredmetno povezovanje. Lahko rečemo, da je terensko delo odličen primer istočasnega medpredmetnega povezovanja in obratno, medpredmetno povezovanje je lahko dober rezultat terenskega dela. Izvedbo terenskega dela so spremljali učitelji-spremeljevalci, ki so bedeli nad delom učencev in jih po potrebi usmerjali ter pomagali pri nalogah, ki so jim predstavljali težavo.

Pri izvedbi terenskega dela sem se osredotočila na učne cilje, zapisane v učnem načrtu za zgodovino za 9. razred osnovne šole, obenem pa sem učni sklop obravnavane zgodovinske tematike želela nekoliko razširiti oziroma poglobiti, in sicer s poudarkom na podrobnem in natančnejšem opisu in prikazu zgodovinskih dogodkov skoraj polpretekle zgodovine 20. stoletja na Slovenskem. Del učnih ciljev, v sklopu katerih je bila večina usmerjena v usvajanje in izpolnjevanje ciljev pri predmetu zgodovina, je posegel tudi na geografsko področje v okviru splošnoteoretskih in operativnih ciljev pri geografiji, kot so spoznavanje kobariške pokrajine, njene naravnogeografske in družbenogeografske značilnosti in ob spoznanju le-teh vrednostijo in razvijajo čut za kulturno dediščino. Medsebojni preplet izvajanja zgodovinske in geografske tematike se je pokazalo kot rezultat medpredmetnega povezovanja. Tu je šlo predvsem za hkratno izvajanje geografskih metod terenskega dela, v sklopu katerega so učenci uporabili znanje orientacije, metodo opazovanja pokrajine in dejavnikov v njej. S pomočjo (turistične) karte so se morali znati orientirati v pokrajini, pravilno določiti lego svojega stojišča, opazovati procese v pokrajini in podobno. Izvajanje tako zgodovinskih kot geografskih metod na terenu je sovpadlo, splet področij obeh (šolskih) predmetov pa je prispeval k boljšemu učenčevemu razumevanju in predstavi o dogodkih izpred več kot šestdeset let. To je pomenilo, da so učenci na podlagi nekaterih geografskih parametrov in znanj uspešno razumeli razmere v času prve svetovne vojne. Podrobnejša analiza odgovorov na delovnih listov, ki so jih učenci reševali na terenu, je pokazala na izboljšanje znanja o zgodovinski tematiki, prav tako pa tudi geografskih večšin in že usvojenega geografskega znanja.

Tekom izvajanja dejavnosti terenskega dela so morali učenci sprti reševati delovne liste z različnimi tipi nalog, navezujoč se na terensko delo in interdisciplinarni pristop. Terensko delo je bilo sestavljeno in razdeljeno na dve etapi dela, in sicer terensko delo z nalogami iz zgodovinske učne teme in geografskimi nalogami, v sklopu katerih so

se morali učenci poslužiti geografskih metod dela. Prve so se predvsem navezovale na delo v muzeju, medtem ko je geografsko terensko delo potekalo na prostem, v neposredni bližini italijanske kostnice. Delovni list z zgodovinskimi nalogami je bil sestavljen na podlagi že (nekaterih) znanih zgodovinskih dejstev, večina nalog pa se je navezovala na dejavnosti terenskega dela in na sam teren v pokrajini. Pri tem je potrebno izpostaviti, da so bile naloge osnovnega tipa sestavljene na podlagi že znanih dejstev o obravnavani zgodovinski tematiki, obenem pa so bile strukturirane tako, da so učenci iskali odgovore na zastavljena vprašanja na terenu – v muzeju in v pokrajini. Večina zastavljenih nalog je bila »odprtega tipa«, in sicer naloge, ki so zahtevale večjo mero usvojenega znanja oziroma višjo taksonomsko stopnjo usvojenega znanja. Tovrstne naloge so predstavljale skoraj tretjino vseh zastavljenih nalog. Zaporedje in težavnost nalog na delovnem listu sta bili določeni naključno, naloge prvega sklopa glede na težavnost pa so bile postavljene v ospredje in so zahtevale zgolj učenčev priklic (že znanih) podatkov. Kot primere nalog nižjih taksonomskih stopenj, ki so od učencev zahtevale poznavanje zgodovinskih dejstev, interpretacijo splošno znanega in naučenega, navajam sledeča vprašanja in dejavnosti: *»Najtej, katere vrste orožij so uporabljali vojaki v prvi svetovni vojni!«, »Na kratko opiši življenje vojakov na soški fronti in navedi, kdaj se je ta začela?«, »Izberi si najstarejši predmet, ki ga hrani muzej in ga nariši!«, »S pomočjo izdelanega reliefa o poteku bojev na soški fronti ugotovi, katera vojska je imela večje težave pri premagovanju reliefnih ovir in navedi razlog(e), zakaj je bila oskrba s prehrano motena!«, »Zakaj so se slovenski vojaki znašli v bitkah na soški fronti?«* in podobno, vprašanja enakih (nižjih) taksonomskih stopenj so sledila tudi pri terenskem delu v povezavi opazovanja in orientacije v prostoru. Primere tovrstnih nalog navajam ob omembi, da so učenci ob vstopu v Kobarški muzej dobili izvod (turistično-izletniške) karte, ki jim je bila v veliko pomoč pri reševanju geografskih nalog. Orientacija in opazovanje pokrajine se je pričelo na Gradiču, na razgledni točki v neposredni bližini italijanske kostnice, saj omenjena lokacija nudi prvovrsten pogled na Kobarid in njegovo okolico. Geografske naloge so se navezovale zgolj na dejavnosti na terenu in so bile prav tako strukturirane glede na različne taksonomske stopnje. Primeri nižjih taksonomskih nalog so zajemali sledeča vprašanja: *»Na karti označi svoje stojišče ter s pomočjo karte zapiši nadmorsko višino kraja, katerega si obiskal/a!«, »Glede na tvoje stojišče navedi, v kateri smeri se nahajata kobariška šola in nogometno igrišče!«, »Oglej si naselje, ki se nahaja pod teboj ter del naselja tudi skiciraj in poimenuj, kaj si skiciral/a!«, »Kako imenujemo reki, ki teče mimo Kobarid?«, »Katere dejavnosti so razvite v Kobaridu?«* in podobno. Med nekoliko zahtevnejšimi geografskimi nalogami je bila naloga, ki je od učencem zahtevala pretvarjanje razdalj s pomočjo karte. Učenci so morali s pomočjo merila na karti izračunati dejansko razdaljo med dvema različnima točkama: *»S pomočjo karte izračunaj (zračno) razdaljo med stojiščem in ribogojnico. Pojasni, kakšen pomen ima ribogojnica za Kobarid!«*. Večje težave so nastopile pri reševanju zahtevnejših nalog. Te so zaradi zahteve po (globljem in tehtnem) razmisleku zahtevale višje miselne operacije, med katerimi je bilo najbolj zastopano logično-posledično razmišljanje in miselna kreativnost učenca. Tovrstne naloge so se pojavile kot dopolnilo ostalim nalogam, zajele pa so področje interdisciplinarnega dela. Med njimi so se uvrstila naslednje naloge iz različnih

področjih: »S pomočjo članka, ki si ga prebral/a³ ovrednoti pomen lokalne ribogojnice z zgodovinskega, geografskega in ekološkega vidika!«, »Ugotovi spremembe v pokrajini, ki bi nastale z odprtjem (morebitnega) zdraviliškega kompleksa!« in »Primerjaj vojaško dogajanje v Posočju v obdobju prve svetovne vojne in francosko-habsburške vojne leta 1797! Poišči oziroma s primeri dokaži, da je v Posočju potekala obrambna linija v prvi svetovni vojne ter da je Posočje postalo teren premikajoče se Napoleonove vojske v 18. stoletju!«. Reševanje in iskanje (pravilnih) rešitev je za učence predstavljalo pravi izziv, saj je glede na strukturo in vrsto zastavljenih zgodovinsko-geografskih vprašanj bilo čutiti pravi »umski napor«, katerega so uspešno premagali in se izkazali za prave »male raziskovalce«. Med kakovostnimi odgovori učencev se je znašlo kar nekaj takšnih, ki so dejansko pokazali, da so se malokateri poglobili v razmislek ter podali svoje mnenje in analizo. Podajam le nekaj odgovorov tistih učencev, ki so s svojimi odgovori izkazali veliko mero znanja in sposobnosti, ki naj bi jih tudi tekom terenskega dela poskušali usvojiti. Učenka je na nalogu »Ovrednoti pomen lokalne ribogojnice!« odgovorila sledeče: »Nekdanja italijanska ribogojnica, katere namen je bilo gojenje ribjih vrst, danes propada nedaleč stran od oči lokalnih prebivalcev. Čeprav je njen pomen skoraj že izgubil na veljavnosti in pomembnosti, pa vseeno le-ta ostaja pomembna »sestavina« kobariške pokrajine. Kobariški biser, kot ji pravijo, ima s turističnega vidika zelo velik pomen, saj ne le, da v njej gojijo znano soško postrv in šarenko, temveč bi ta tudi še danes lahko predstavljala dober vir prihodkov za kraj. Čeprav je njen obstoj vprašljiv, je toliko bolj sramotno, da bi zaradi nesmotrnega ravnanja mesta in občine zaprli kompleks, ki je že sam po sebi zelo vreden«. Zelo zanimiv je bil odgovor na vprašanje o odprtju zdravilišča v Kobaridu, ki je ponudil zanimivo razmišljanje učenca: »Otvoritev zdraviliškega kompleksa v Kobaridu se mi zdi nesmiselna, kajti prva ovira, s katero je nastanek zdravilišča povezan, je pomanjkanje geotermalne vode. To pomeni, da je omenjeno območje revno, kar zadeva geotermalnih voda, toda ni pa izključena možnost drugačnega tipa zdravilišča. Če bi že želeli ustanoviti zdraviliški kompleks, bi predlagal, da se je izkoristi narava in bližina Soče, ki nudita oddih in sprostitvene dejavnosti. Otvoritev kompleksa bi pomenila spremembo v rabi tal v Kobaridu, potrebno bi bilo urediti vso dokumentacijo, tudi gradbeno, pridobiti tudi potrebno soglasje občine. Novozgrajeni kompleks zdravilišča bi tudi estetsko vplival na podobo Kobarida (drugačni način gradnje), poseg v urbanistični načrt pa bi prinesel obilico sprememb, največjo težavo pa bi predstavljalo oglaševanje ponudb zdraviliškega kompleksa, ki bi bilo po mojih ocenah težavno. Menim, da v zavetrju alpskega sveta, zdraviliški turizem ne bi bil uspešen«. Poznavanje zgodovine iz časa Napoleona je učenko napotilo k naslednjemu razmisleku na zadnje vprašanje: »Tako kot Napoleon je italijanska vojska v času prve svetovne vojne imela priložnost spoznati kobariško pokrajino. Vojaški pohodi so v obeh primerih prinesli grozote, strah, poboje in številne druge strahotne dogodke, ki so zaznamovali posoškega in kobariškega človeka. V obeh primerih gre, da sta se tako Napoleonova kot italijanska vojska borili proti habsburški (avstro-ogrski), h kateri so pripadali tudi Slovenci. Obrambna črta je bila dobro utrjena, na tem območju so bile zgrajene vojaške postojanke, tudi v času Napoleona. Da je Napoleonova vojska bivala nekaj časa v Posočju in tudi v Kobaridu, pričajo materialni viri, kot so zgrajeni mostovi in obeležja«. Število pravilnih odgovorov na zahtevnejša

vprašanja je bilo skromno, namenjena so bila predvsem nadarjenim učencem, ki so nanje morali odgovoriti. Tudi ostali učenci so iskali odgovore nanje, toda manj uspešno.

Terensko delo se je, sodeč po pestrem in razgibanem samostojnem delu ali delu v dvojicah, izkazalo za več kot zanimivejši način za usvajanje podatkov in znanj, predvsem pa je razbilo togost in dolgočasnost standardiziranih učnih metod. Seveda je potrebno izpostaviti, da je odločitev za tovrstni način učenja in poučevanja popolnoma avtonomna domena vsakega učitelja in profesorja, odvisna pa je od mnogih dejavnikov. Prvi med njimi je zagotovo dejstvo, da se tovrstno delo kljub njegovemu priporočilu in spodbujanju po čim pogostejši uporabi uvršča med priljubljene in zelene oblike dela, vendar se zaradi (pre)velikih naporov tako za izvajalca kot njegovega uporabnika, ki se morata vsebinsko in tehnično, učitelji tudi organizacijsko, pripraviti na njegovo izvedbo, ne more izvajati vsakodnevno oziroma pogosta uporaba terenske oblike učiteljevega dela je nemogoča in tudi postopoma postane jalova ter nesmiselna. Učni sistem našega šolstva je naravnano tako, da je pogosta uporaba terenskega dela (skoraj) nemogoča, v neskončnem ali prepogostem izvajanju pa bi postala (pre)obremenujoča, netransparentna ter za učence prenasičena učna oblika. Navezujoč se na drugi dejavnik, ki je neposredno koreliran s prvim, je nprav učne skupine, kar je pogojeno bodisi z dobro generacijo učencev po učnih sposobnostih ali pa prav nasprotno. Prav zaradi slednjega je lahko terensko delo težavno in slabše učinkovito, kot bi bilo v primeru učne skupine z boljšimi učnimi sposobnostmi in veščinami, vendar v vsakem primeru je terensko delo dobra priložnost za slabše učeče se učence, da vidijo in okusijo tudi drugačne metode učenja. Terensko delo zagotovo spada med vrsto učnega dela, ki je v veliki meri odvisno od naravnih danostih prostora, v katerem se izvaja. Tukaj gre za naravne »dejavnike«, na katere izvajalec terenskega dela nima vpliva in jih ne more spreminjati oziroma vplivati na nje. Toda kljub nekaterim naravnim »nevšečnostim« oz. ujmam se zaradi nravi terenskega dela le-to prilagodi do tolikšne mere, da je izvedljivo. Izjeme nastopijo le v primeru, če naravnogeografski dejavniki ne omogočajo njegovo izvedbo zaradi ekstremnih naravnih razmer v pokrajini.

Terensko delo na Kobariškem je izpolnilo svoj namen in bilo uspešno izvedeno. Zastavljeni cilji dela so potrdili, da se tovrstno delo pri pouku zgodovine zelo dobro obnese, še posebej, kadar so učenci soočeni z obilico (ne)predstavljenih zgodovinskih dogodkov, dogajanj in procesov, zaradi katerih »trening pomnjenja« in memoriranja postaneta odveč in težko obvladljivi obliki učnega procesa. Terensko delo, ki se nekoliko razlikuje od terenskega dela pri pouku geografije, je dokaz, da še tako ogromna količina zgodovinskih podatkov/dejstev postane vsebinsko lažje in hitrejše usvojena, obenem pa tudi dostopnejša osnovnošolskim generacijam. To se pokaže kasneje, ko učenci s pomočjo terenskega dela in njim na enostaven način prikazani in predstavljeni dogodki pripomorejo k lažji usvojitvi učne snovi brez velikih težav oziroma dodatnega učenja doma.

Uporabnost količinsko veliko (zgodovinskih) podatkov ter njihova interpretacija sta osnovnošolskim učencem omogočila, da je »stara-nova« zgodovinska tema, obravnavana pri pouku zgodovine, postala veliko bolj razumljiva, kar se je posledično pokazalo tudi pri učenčevih rezultatih. Uporabnost podatkov, bodisi občnih ali podatkov, vezanih na učni predmet, se je pri terenskem delu izkazala za pozitivno in smiselno. Ta kot *pokazateljica dobre prakse terenskega dela* potrjuje, da je količina (zgodovinskih) podatkov pri

pouku zgodovine postala bolje obvladljiva in izboljšala oziroma je pripomogla k boljšim učnim rezultatom, pri nekaterih učencih pa je spodbudila predramitev »učno-procesnega viharja«, s katerim so učenci vse bolj dosegali boljše učne rezultate ter v nadaljnji obravnavi tematike dosegali hitrejši in boljši nivo razumevanja in analitičnega razmišljanja. Slednji so zgolj pokazatelj uporabnosti podatkov pri pouku zgodovine, morebitne izboljšanje razumevanja pa so se pokazale tudi pri drugih predmetih, medtem ko je podoben način usvajanja podatkov pripomogel k boljšemu nadaljnjemu učnemu procesu pri drugih zgodovinskih temah in predmetih. Tu gre poudariti, da je terensko delo pri usvajanju podatkov in zgodovinskega znanja pomenilo velik *preobrat* pri učnem procesu, čeprav za kratek čas, saj je s terenskimi učnimi tehnikami in metodami omogočilo, da je uporaba podatkov in že usvojenih znanj dobila podobo trajnega usvojenega znanja.

V sklopu izvedenega učnega procesa na terenu se je način uporabe podatkov pokazal v različnih interpretacijah podatkov, in sicer kot informacija o zgodovinskih dogodkih, uporabna pa sta bila tudi podatek o rezultat pisnega ocenjevanja znanja in podatek o statistični obdelavi anketnega vprašalnika o izvedenem dnevu dejavnosti.

Reševanje delovnih listov z zastavljenimi nalogami je potekalo sistematično in konstantno, kar je pomenilo, da so učenci ob vodenem obisku muzeja sproti odgovarjali, pri terenskem delu na prostem pa je reševanje potekalo tako, da so najprej reševali lažje naloge, nato pa prešli na zahtevnejše.

Poglejmo nekaj odgovorov učencev na različno zastavljena vprašanja in naloge na delovnih listih. Kot je bilo zapisano, so bile naloge zastavljene kot naloge »odprtega tipa«, kar je učencem omogočilo, da so prosto odgovarjali na vprašanja, hkrati pa niso bili omejeni z že podanimi odgovori. Večina devetošolcev je odgovorila na vsa vprašanja, le peščica, predvsem učenci z učnimi težavi je pustila nekaj vprašanj neodgovorjenih, vsekakor pa so neodgovorjena ostala zahtevnejša vprašanja. Vprašanja, ki so se navezovala na razstavljene predmete in druge eksponate v muzeju, niso predstavljala nobenih težav, učenci so jih reševali brez težav. Tu imam v mislih predvsem vprašanja, kot so bila »Naštej orožja, ki so jih uporabljali v prvi svetovni vojni«, »Nariši poljuben predmet«, »S pomočjo maketnih in reliefnih prikazov ugotovi, na katere ovire je vojska naletela pri vojskovanju« in podobno. Nanje so učenci odgovarjali popolnoma pravilno, nekoliko težav se je pojavilo pri vprašanjih, ki so zahtevala uporabo logičnega mišljenja, in sicer takšno vprašanje je bilo o oskrbi s hrano in pijačo vojakov na fronti. Pri tem so imeli težave učenci z učnimi težavami, nanje je pravilno odgovorila večina učencev. Učenci z učnimi težavami so na omenjeno vprašanje odgovorili, da je bila oskrba z živili in hrano motena zaradi »neprijateljskih odnosov med obema vojaškima silama«, nekateri pa so omenjeno vprašanje tudi izpustili oz. pustili prazno. To je storilo okoli 15 % učencev. Podobno se je zgodilo pri vprašanju »Kakšno je bilo življenje v zaledju fronte«?, na katerega je skoraj tri četrt učencev odgovorilo pravilno, medtem ko so nekoliko učno slabši učenci podajali odgovore, kot so »bilo jim je lepo, živeli so v miru, saj jih vojna ni dotaknila«. Isti učenci so imeli podobne težave pri geografskem terenskem delu, in sicer veliko težavo so imeli pri orientaciji. Pri tem izpostavljam, da peščica učencev ni znala uporabljati kompasa, zato se je pojavila velika težava pri določanju strani neba v pokrajini. Vendar zadrega se je hitro rešila, saj je pomoč drugih učencev pripomogla, da so nalogo rešili. Enako ugotavljam

pri branju kart, prav isti učenci so zopet naleteli težavo pri nalogi, pri kateri so morali na karti označiti/pobarvati svoje stojišče ter glede na lego svojega stojišča določiti smer oz. lego stavb. Tudi tukaj so omenjeni učenci imeli težavo, na to nalogo ni znalo odgovoriti približno 20 % učencev. Naloge, ki so od učencev zahtevale uporabnost znanja, so bile slabše rešene v primerjavi z zgoraj navedenimi, le polovica učencev je pravilno znala razbrati merilo na karti ter nato izračunati razdaljo, ki jo je naloga zahtevala. Tu je veliko težavo predstavljala pretvorba merila v dejansko razdaljo, nekateri pa so imeli težave tudi pri matematičnih operacijah pri pretvorbi. Naloge višjih taksonomskih stopenj pa so bile rešene najslabše, saj jih je rešila slaba osmina učencev. Potrebno je izpostavili, da so bile omenjene naloge namenjene nadarjenim učencev, zato je bilo pričakovati, da bo njihovo reševanje bilo otežkočeno oz. za mnoge učence pretežko. Res je, da so bila nekatera vprašanja za mnoge pretežavna, presenetljivo pa je bilo tudi dejstvo, da so nekatera zastavljena vprašanja bila bolje rešena, kot je bilo pričakovano.

Rezultati pisnega testa so pokazali več kot uspešno usvojeno učno snov soške fronte in dogajanja na njej, z različnimi tipi nalog pa so učenci izkazali uporabo in razumevanja učne snovi, nekateri med njimi pa so pokazali tudi analizo in sintezo usvojenega znanja. Pri tem moram poudariti, da je bila uspešnost učencev pri reševanju pisnega testa oziroma vprašanj, ki so se navezovale na tematiko terenskega dela, več kot zadovoljiva, saj je večina učencev pravilno odgovorila na zastavljena vprašanja. Glede na to, da so zastavljena vprašanja, navezujoč se na soško fronto in drugim terenskim delom, predstavljala slabo četrtino vseh zastavljenih vprašanj na pisnem ocenjevanju znanja, je bil rezultat pravih rešitev izredno uspešen. To je dovolj zgovoren podatek, da je terensko delo pripomoglo k boljšemu razumevanju učne snovi, učenci so preko izkustvenega učenja doživljali in občutili nekatere nevidne segmente pokrajine, predstavljenost nekdanjih zgodovinskih dogajanj in razmer pa je postala bližja in posredno dostopna dojemanju osnovnošolcev. Obisk muzejskih ustanov, ki so kot *žive* formacije preteklih dogodkov, in ogled terena sta zelo pomembni komponenti pri poučevanju pretekle zgodovine, še posebej vojne zgodovine, pri kateri prikaz vojnih dogodkov na terenu pomeni približanje in lažjo predstavljenost dogajanj laičnemu prebivalstvu, tudi učencem.

Kot dober pokazatelj uspešnosti terenskega dela je bil podatek o boljših učnih rezultatih učencev ob izvedenem dnevu dejavnosti na Kobariškem. Anketni vprašalnik je zajel nekaj kratkih vprašanj o evalvaciji dneva dejavnosti. Vprašanja so se na nanašala na izvedbo in organizacijo dneva dejavnosti, zajela pa so tudi oceno učencev o nadaljnjih priporočilih in izboljšavah. Statistična obdelava anketnega vprašalnika je pokazala, da je bilo zadovoljstvo učencev z izvedbo in organizacijo dneva več kot uspešno opravljeno, kar je potrdilo 97 % učencev, medtem ko je manjšina učencev izpostavila predolgo vožnjo kot pomanjkljivost. Tudi vprašanje o priljubljenosti terenskega dela je pokazalo, da so bili osnovnošolci navdušeni nad tovrstnim delom. Tu gre poudariti, da je sprememba lokacije terenskega dela veliko pripomogla k navdušenju nad tovrstnim delom, saj se omenjeni obliki dela v preteklosti ni pripisovalo veliko pomena. Slednje je potrdila opravljena analiza, ki je pokazala, da učenci v prihodnje pričakujejo oziroma želijo nadaljevati s terenskim delom v pokrajini, nekateri so celo izrazili željo po pogosti izvedbi terenskega dela.

Danes terensko delo postaja vse bolj »udomačena« oblika učnega procesa, odvisna od učiteljeve odločitve ter njegovemu pripisovanju pomena za učni proces. Iz doživetega in preizkušenega učnega dela na terenu lahko zagotovo trdim, da terensko delo ne predstavlja nobene vrzeli v učnem procesu, ki bi zaviralo krepitev in spodbujanje učenčevih sposobnosti in veščin za usvajanje starih-novih znanj, temveč ponuja pestrejšo in lažje usvajanje nekaterih znanj, posebno v primerih, ko je učna snov v razredu vsebinsko težja in učencem težko razumljiva. Terensko delo zagotovo pomeni dobro popotnico v učenčevem izkustvenem učenju, hkrati pa je tudi sestavni del pridobivanja znanja na podlagi vseživljenjskega učenja v kasnejšem starostnem obdobju. Edina večja pomanjkljivosti terenskega dela je, da se zaradi svoje narave ne more izvajati vsakodnevno ter zahteva ogromno priprave za njegovo izvedbo.

VIRI IN LITERATURA

1. Spletna stran: URL://<http://www.kobariski-muzej.si/slo/razstave.html> (8. 3. 2012).
2. Spletna stran: URL://<http://www.kobariski-muzej.si/slo/razstave.html> (10. 8. 2012).
3. Spletna stran: URL://<http://www.kmetija.si/Novica/dalec-od-oci-dalec-od-srca> (8. 3. 2012).
4. Sicherl Kafol, B. 2002. Glasbena didaktika v luči medpredmetnih povezav. V: Sodobna pedagogika, letnik 53, št. 2. Ljubljana: Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije.
5. Marentič Požarnik, B. 2000. Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS.
6. Trampuš, C. 1998. Obiščimo muzej. Ljubljana: DZS.
7. Tavčar, L. 2003. Zgodovinska konstitucija modernega muzeja kot sestavine sodobne
8. Zahodne civilizacije. Ljubljana: ISH.

WHEN THE »WORKING KNOWLEDGE« MEETS THE TERRAIN – A JOURNEY THROUGH THE KOBARID

SUMMARY

My contribution is concerned with the use of data in the process of learning outside school, trying to make historical events as 'live' as possible. The fieldwork was carried out during the cultural day in the area of Kobarid. The pupils of 9th class, there were 31 pupils, went on a guided tour of the museum of Kobarid, the ossuary and local dairy with the intention to experience historical events.

The fieldwork consisted of doing task on different taxonomic levels. Beside simple tasks, demanding the retrieval and processing information, the pupils also had to synthesise and analyse acquired knowledge. The main emphasis was placed on the audio-visual aspect, which

made it easier for the pupils to remember the details.

After the cultural day, a survey was made to evaluate the conduction and organization of the fieldwork. It showed a great deal of satisfaction on the part of the pupils, and was also used as feedback in the process of interpretation at cooperating with parents.

Collecting, processing and interpreting the data made improvements to the educational process. It showed up at successful completion of written tasks and at oral testing. As an example, I am stating the task connected with the battles on the river Soča. The pupils reached set standards of knowledge successfully due to the guide's explanation and a relief display of the battles.

Keywords: fieldwork, cross-curricular integration, the use of data, visual display.

KADA SE "KORISNO ZNANJE" SUSREĆE S TERENOM - PUTOVANJE KROZ KOBARID

SAŽETAK

Ovaj članak objašnjava korištenje podataka u trenutku stjecanja učenikovog znanja na terenu, na otvorenom, gdje povijesni podaci dobiju oblik »žive« slike prošlih događaja. Terenski rad bio je proveden tijekom dana aktivnosti u Kobaridu, osmišljen na temelju znanja i iskustva povijesnih zbivanja na terenu. Učenici 9. razreda, bilo ih 31, su na temelju naučenog kod klasične nastave učili o povijesnih događajima u Kobaridu korištenjem vođenja po muzejskim postavama, posjetili su također i kosturnicu te tvornicu mliječnih proizvoda.

Terenski rad je uključivao rješavanje različitih zadatak, uključivao je i različite taksonomske razine. Uz jednostavne zadatke, koje su učenici morali razumjeti, ih memorirati i nato i upotrijebiti, su učenici također rješavali zadatke vezane uz analizu i sintezu znanja stečenog. Ključnu ulogu je imao audio - vizualni aspekt koji je poboljšao prikupljanje podataka .

Nakon završetka rada na terenu bio je izveden i upitnik, koji se odnosio na provedbu i organizaciju rada na terenu. Upitnik je pokazao veliko zadovoljstvo učenika te je bio korišten u tumačenju izvedbe u suradnji s roditeljima.

Prikupljanje, obrada i interpretacija podataka pokazali su poboljšanje u nastavnom procesu. To se je pokazalo kod uspješnog rješavanju te kod pismenog ili usmenog ocjenjivanja znanja. Primjer tome je zadaća koja se je odnosila na vođenje bitaka na soškoj fronti. Učenici su na temelju pamćenja podataka koje im je posredovao muzejski vodič i reljefni prikaz bitke uspješno i brzo savladali standard znanja nego što bi ga savladali kod tradicionalnom načinu učnog procesa.

Ključne riječi: terenska nastava, multidisciplinarno povezivanje, uporaba podataka, vizualna predstava.